

Płock, 24.07.2023 r.

dr hab. Piotr Szczypa, prof. PW
Politechnika Warszawska Filia w Płocku
Kolegium Nauk Ekonomicznych i Społecznych
ul. Łukasiewicza 17
09-400 Płock

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Małgorzaty Kuna
pt. *Rachunek kosztów bezpieczeństwa informacji*
Promotor: dr hab. Marlena Ciechan-Kujawa, prof. UMK
Promotor pomocniczy: dr Ewa Makowska

Podstawą oceny rozprawy doktorskiej mgr Małgorzaty Kuna pt. *Rachunek kosztów bezpieczeństwa informacji* napisanej pod kierunkiem dr hab. Marleny Ciechan-Kujawa i dr Ewy Makowskiej jest pismo przewodnie (11.WNEiZ/530/33/2023) prof. dr hab. Aldony Glińska-Noweś, Przewodniczącej Rady Dyscypliny Naukowej Nauki o Zarządzaniu i Jakości z dnia 18.07.2023 roku.

Biorąc pod uwagę ustawowe kryteria i wymogi stawiane rozprawom doktorskim oraz te wynikające z treści ww. pisma przewodniego w kolejnych punktach, dokonano oceny zasadniczych aspektów dysertacji, a mianowicie:

- wyboru problematyki badawczej i uzasadnienie wyboru tematu rozprawy;
- układu rozprawy doktorskiej, w tym informacje o jej poszczególnych częściach;
- zastosowanego piśmiennictwa w ramach rozprawy doktorskiej;
- celu i hipotezy przyjętej w pracy;
- zastosowanych metod badawczych;
- części rozprawy doktorskiej dotyczącej omówienia wyników badań;
- informacji dotyczących praktycznego zastosowania uzyskanych wyników badań;
- formalnej strony pracy;

oraz w efekcie sformułowano konkluzję kwalifikacyjną z jednoznacznym udzieleniem odpowiedzi na ustawowe pytania:

1. Czy rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego?
2. Czy rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie (nauki o zarządzaniu i jakości) oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej?

1. Problematyka badawcza i uzasadnienie wyboru tematu

Podjęty przez Doktorantkę problem badawczy wyraźnie jest umiejscowiony w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości oraz jest ważny z następujących powodów:

- zagadnienie bezpieczeństwa informacji rozpatrywane na gruncie rachunkowości menedżerskiej z uwagi na rzadkość prezentowania w literaturze przedmiotu, można uznać za swoistą lukę poznawczą wartą przeprowadzenia pogłębionych badań naukowych;
- informacja jest powszechnie traktowana jako jeden z kluczowych zasobów przedsiębiorstw, przez co wymaga działań skierowanych na zapewnienie jej bezpieczeństwa, które angażują zużycie zasobów materialnych, niematerialnych, ludzkich oraz finansowych, dlatego powinny one być identyfikowane, mierzone, wycenione i poddane procesowi zarządzania w ramach grupy kosztowej o nazwie „koszty bezpieczeństwa informacji”;
- dedykowany jest szerokiej grupie przedsiębiorstw, niezależnie od ich wielkości (mikro, małe, średnie, duże), czy rodzaju prowadzonej działalności (produkcja, usługi, handel);
- porusza zagadnienie (rachunek kosztów bezpieczeństwa informacji), które jest nowatorskie, innowacyjne zarówno na gruncie teorii rachunkowości, czy szerzej zarządzania, jak i na gruncie praktyki.

Podjęty przez Autorkę temat należy uznać za ważny i aktualny oraz wart naukowej analizy z uwagi na rosnące zapotrzebowanie wsparcia procesów decyzyjnych w ramach realizacji funkcji informacyjnej rachunkowości. Dodatkowo rozważania i badania prowadzone są nie tylko z perspektywy użytkowników informacji ale także osób ich sporządzających, a przede wszystkim właścicieli i menedżerów przedsiębiorstw. Problematyka poruszana w dysertacji dotyczy zagadnień związanych z: zarządzaniem, bezpieczeństwem i rachunkowością. Biorąc pod uwagę powyższe, należy stwierdzić, że mamy do czynienia z rozprawą naukową podejmującą problematykę ważną, aktualną o dużych walorach poznawczych zarówno w obszarze teoretycznym jak i praktycznym.

Samo sformułowanie tematu pracy doktorskiej należy uznać za prawidłowe. W sposób syntetyczny Doktorantka wyraźnie wskazała w nim przedmiot badań.

2. Układ rozprawy doktorskiej, informacje o jej poszczególnych częściach składowych

Struktura recenzowanej pracy jest następująca:

- Wstęp;
- Rozdział 1. Bezpieczeństwo informacji we współczesnym przedsiębiorstwie;
- Rozdział 2. Koszty bezpieczeństwa informacji;
- Rozdział 3. Metodyka badań empirycznych;
- Rozdział 4. Uwarunkowania i koszty wdrażania oraz utrzymania bezpieczeństwa informacji;
- Rozdział 5. Kompleksowość rachunku kosztów bezpieczeństwa informacji w polskich przedsiębiorstwach;
- Zakończenie;
- Bibliografia;
- Spis tabel;
- Spis schematów;
- Spis wykresów;
- Summary;
- Załącznik (kwestionariusz badawczy).

Układ rozprawy doktorskiej jest właściwy dla tego typu opracowań naukowych. Można wyraźnie wyodrębnić część teoretyczną (rozdział 1 i 2), metodyczną (rozdział 3) i empiryczną (rozdział 4 i 5). Pewne zastrzeżenia budzą nazwy rozdziału pierwszego i piątego. Znaczenie przypisywane wybranym zwrotom w języku potocznym nie zawsze musi być identycznie interpretowane w pracach naukowych, gdzie wymaga się o wiele większej troski o właściwy dobór słów. Doktorantka użyła sformułowań: „współczesne przedsiębiorstwo”, „w polskich przedsiębiorstwach”. W pierwszym przypadku prawdopodobnie miała na myśli aktualne, obecne uwarunkowania, w których funkcjonują przedsiębiorstwa, a nie cechy „współczesnych przedsiębiorstw”, czy traktowanie „współczesnego przedsiębiorstwa” tylko jako jednostek usługowych (odsylam np. do rozprawy doktorskiej pt. *Model współczesnego przedsiębiorstwa usługowego* autorstwa Eweliny Ewy Rutkowskiej, napisanej pod kierunkiem prof. dra hab. Kazimierza Meredyka). Natomiast pisząc „... w polskich przedsiębiorstwach”, raczej nie chciała zawęzić podmiotu badań do przedsiębiorstw z polskim kapitałem. Biorąc pod uwagę

treść rozprawy można stwierdzić, że w ten sposób Doktorantka chciała ograniczyć zasięg badanych przedsiębiorstw do terytorium Polski, a nie było Jej zamiarem rozróżnienie przedsiębiorstw z uwagi na pochodzenie ich kapitału własnego. Zwrot „w polskich przedsiębiorstwach” został użyty także w celu głównym, czwartym celu pomocniczym i w licznych miejscach tekstu rozprawy. Nie będę odnosił się do tego wątku w dalszej części recenzji, zalecając większą troskę w tym zakresie.

Wstęp (s. 4-8, łącznie 5 stron), zawiera wszystkie typowe dla tej części pracy informacje. Zostały przedstawione: uzasadnienie wyboru tematu, przedmiot i podmiot badań, cel rozprawy, pytania badawcze, zakres czasowy i przestrzenny badań. Następnie zostały scharakteryzowane poszczególne rozdziały pracy. Doktorantka nie podała we wstępie wykazu zastosowanych metod badawczych.

Na s. 5 Doktorantka użyła nieprawidłowego zwrotu „wartość firmy” zamiast „wartość przedsiębiorstwa”. Jestem przekonany, że pisząc rozprawę doktorską w Katedrze Rachunkowości Zarządczej Pani Małgorzata Kuna doskonale wie, że „wartość firmy” to jeden z elementów składowych bilansu przedsiębiorstwa, który jest wykazany w kategorii wartości niematerialnych i prawnych. Natomiast z kontekstu zdania (s. 4-5) ewidentnie wynika, że mamy do czynienia z „wartością przedsiębiorstwa”.

Rozdział 1 (s. 9-43, łącznie 35 stron), mgr Małgorzata Kuna poświęciła wyjaśnieniu istoty i znaczenia „bezpieczeństwa informacji” na tle pojęcia „informacja”. Lektura tej części rozprawy daje wstępny pogląd o dobrym warsztacie naukowym Doktorantki i zwięzłym stylu opisywania obszernych zagadnień teoretycznych. Przy czym należy podkreślić, że swoje wywody, poglądy prezentuje na podstawie bogatego przeglądu literatury krajowej i zagranicznej. Właściwie przy podjętym temacie badań Autorka przyjęła założenie, że „informację” będzie traktować jako „zasób przedsiębiorstwa” (s. 10). Dla przejrzystości dalszych wywodów uważam, że w podrozdziale 1.1 należało wskazać i wyjaśnić pojęcia bliskoznaczne do terminu „informacja”, takie jak: dane, wiedza, mądrość, które w ramach „piramidy organizacji i użyteczności informacji” opisał Cz. Cempel¹. Ponieważ ten wątek nie został wyjaśniony w rozprawie nie do końca jest czytelne stanowisko Doktorantki, czy traktując informację jako zasób przedsiębiorstwa zrównuje ją pojęciowo a także w kontekście zakresu z danymi, wiedzą, czy mądrością? Ponadto uważam, że obecna bardzo dobra jakość tej części pracy byłaby jeszcze wyższa gdyby Autorka odwołała się (a może nawet uwzględniła w swoich

¹ Cempel Cz., *Teoria i inżynieria systemów – zasady i zastosowania myślenia systemowego dla studentów wydziałów politechnicznych*, Wydawnictwo Naukowe Instytutu Technologii Eksploatacji – PIB, Radom 2008, s. 231.

wywodach, badaniach) do interesujących treści dedykowanych informacji w przedsiębiorstwie, które opisał R. Zygała w książce pt. *Podstawy zarządzania informacją w przedsiębiorstwie*². Mgr Małgorzata Kuna na s. 15 definiując bezpieczeństwo informacji odwołuje się między innymi do L. Korzeniowskiego, który wskazuje na dwa aspekty tego terminu: (1) „możliwość pozyskania dobrej jakości informacji”, (2) „ochronę posiadanej informacji przed jej utratą”. W rozdziale pierwszym ale i w dalszej części rozprawy Doktorantka zdecydowanie uwagę poświęciła drugiemu aspektowi znaczenia „bezpieczeństwa informacji”. Osobiście uważam, że pierwszy zakres jest równie ważny i interesujący w podjętym obszarze badań. Oczywiście proces pisania pracy doktorskiej jest sztuką wyboru i kompromisów. Ważne aby w całej pracy widoczny był konsekwentny „zamyśl badawczy” doktoranta, który ja w recenzowanym dziele dostrzegam. Autorka w sposób merytoryczny opisała w rozdziale pierwszym także: zjawisko podatności informacji na zagrożenia; obowiązki prawne w zakresie ochrony informacji; systemy bezpieczeństwa informacji.

Rozdział 2 (s. 44-82, łącznie 39 stron), poświęcony jest kosztom bezpieczeństwa informacji z wyraźnym odniesieniem do specyfiki dyscypliny, w ramach której został wszczęty przewód doktorski. Rachunek kosztów został przedstawiony jako narzędzie zarządzania kosztami bezpieczeństwa informacji, wpisując się w obszar rachunkowości menedżerskiej, czyli subdyscyplinę dyscypliny nauk o zarządzaniu i jakości. Kluczową z punktu widzenia problemu badawczego jest następująca opinia Doktorantki, wyrażona na s. 46: „Biorąc pod uwagę, że ochrona informacji wymaga czasu, zaangażowania oraz środków pieniężnych, a przez to ma wpływ na koszty działalności przedsiębiorstwa, ich identyfikacja i pomiar powinny stać się integralną częścią systemu zarządzania bezpieczeństwem informacji”. Mgr Małgorzata Kuna prawidłowo wskazała na związek przyczynowo-skutkowy zachodzący w ramach działania „ochrona informacji” i podała źródła powstawania kosztów bezpieczeństwa informacji wraz z potrzebą zarządzania taką kategorią kosztową. Rachunek kosztów został wybrany jako narzędzie zarządzania, co ma swoje odzwierciedlenie w temacie rozprawy doktorskiej. Mając to na uwadze należy pozytywnie ocenić sam pomysł jak i sposób charakterystyki kosztów bezpieczeństwa informacji w ramach wybranych koncepcji rachunku kosztów.

Rozdział 3 (s. 83-96, łącznie 14 stron), to część metodyczna rozprawy doktorskiej. Wyodrębnienie oddzielnego rozdziału poświęconego wyłącznie prezentacji założeń badawczych, opisowi przyjętych metod i narzędzi badawczych oraz charakterystyce badanej populacji uważam za bardzo dobre rozwiązanie. Ocena przyjętych założeń badawczych (celu

² Zygała R., *Podstawy zarządzania informacją w przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław 2007.

głównego, celów pomocniczych, pytań badawczych, hipotez) oraz zastosowanego warsztatu badawczego jest przedmiotem opisu dalszej części recenzji. W tym miejscu należy jednak podkreślić uporządkowany i przejrzysty sposób opisu założeń metodycznych.

Rozdział 4 (s. 97-138, łącznie 41 stron), stanowi prezentację wyników badań empirycznych przeprowadzonych metodą sondażu diagnostycznego, techniką ankietyzacji przy zastosowaniu narzędzia w formie kwestionariusza ankiety. Struktura rozdziału czwartego odpowiada trzem częściom merytorycznej części kwestionariusza ankiety, a mianowicie:

- część B – cele i bariery wdrażania systemów bezpieczeństwa informacji w badanych przedsiębiorstwach;
- część C – model wdrożenia i utrzymania systemu bezpieczeństwa informacji w badanych przedsiębiorstwach;
- część D – koszty bezpieczeństwa informacji w praktyce badanych przedsiębiorstw.

Część A kwestionariusza ankiety, to tak zwana metryczka. Charakterystyka otrzymanych wyników badań została przedstawiona przez Doktorantkę w formie opisowej oraz tabelarycznej, przy czym zostały pokazane zarówno wyniki zbiorcze (z podaniem mediany i dominanty) jak i w rozbiciu rozkładu procentu odpowiedzi respondentów w zależności od charakterystyk przedsiębiorstwa, a mianowicie:

- wielkość przedsiębiorstwa (mikro, małe, średnie, duże);
- rodzaj działalności (produkcyjna, handlowa, usługowa);
- zakres działalności (regionalny, krajowy, międzynarodowy);
- posiadanie ISO 27001 (tak, nie).

Celem uwypuklenia wybranych wyników badań Autorka użyła wyróżnienia stosując szare tło danej komórki w tabeli.

Prezentowane wyniki, to rezultat badań pierwotnych. Należy przy tym podkreślić, że nie są znane wcześniejsze badania w prezentowanej materii. Wszystko to świadczy o swoistej innowacyjności zarówno w obszarze jak i metodyce badań. Mgr Małgorzata Kuna przeprowadziła z należytą starannością cały proces badawczy w części związanej z badaniem ankietowym. Pozyskany materiał badawczy, co do ilości podmiotów, które udzieliły odpowiedzi nie jest imponujący (N=141 lub N=121 lub N=101 – szczegółowy opis znajduje się w podrozdziale 3.3). Należy jednak ten aspekt pracy ocenić przez pryzmat tego, co zamierzała i wykonała Doktorantka. Powinno się wziąć pod uwagę nie to, co oczekiwałby recenzent, tylko w jakich warunkach (okolicznościach) były przeprowadzone badania, jak mgr Małgorzata Kuna poradziła sobie z wyzwaniem, które napotkała w trakcie ich realizacji. Przyjmując taki punkt widzenia z całym przekonaniem stwierdzam, że Doktorantka właściwie

reagowała na zaistniałe zjawiska niepożądane w trakcie badań (niska zwrotność). Podjęte działania zaradcze odznaczają się wysoką troską o jakość badań, które w konsekwencji umożliwiły pozyskanie cennego i wiarygodnego materiału badawczego.

Pewne zaskoczenie wzbudzają wyniki badań prezentowane w tabeli 4.22 na s. 134, zgodnie z którymi aż 92,3% mikroprzedsiębiorstw i 75% małych przedsiębiorstw ewidencjonuje koszty bezpieczeństwa informacji razem z innymi kosztami. Doktorantka nie wskazała, czy niezbędnym warunkiem objęcia badaniem był wymóg prowadzenia ksiąg rachunkowych. Przedsiębiorstwa mikro najczęściej nie prowadzą ksiąg rachunkowych i korzystają z uproszczonych form ewidencji podatkowych takich jak: karta podatkowa (dla jednostek, które prowadziły działalność w 2021 roku lub wcześniej), ewidencja przychodów, podatkowa księga przychodów i rozchodów.

Wyniki badań wskazują, że w badanych przedsiębiorstwach nie dostrzega się na ten moment potrzeby stosowania sformalizowanego podejścia do zarządzania kosztami bezpieczeństwa (tabela 4.23, s. 136). Taki stan rzeczy nie umniejsza trafności wyboru tematyki badawczej przez Doktorantkę. Wręcz przeciwnie uważam, że swoimi badaniami wyprzedziła zapotrzebowanie na nowe rozwiązania w tej materii płynące ze strony praktyki gospodarczej a jednocześnie przyczyniła się do opracowania gruntu w warstwie teoretycznej do przyszłych pogłębionych badań. Zatem już na tym etapie recenzji można dostrzec ogólną wiedzę teoretyczną Doktorantki w dyscyplinie nauk o zarządzaniu i jakości oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Rozdział 5 (s. 139-194, łącznie 55 stron), to weryfikacja sześciu hipotez postawionych przez Doktorantkę w podrozdziale 3.1. W rozdziale piątym mgr Małgorzata Kuna opracowała i testowała ogólny model koncepcyjny rachunku kosztów bezpieczeństwa informacji. W pierwszej kolejności zostały wyodrębnione i opisane zmienne, które były wykorzystane w modelu logitowym. Do testowania sześciu hipotez wykorzystano łącznie 79 zmiennych objaśniających, które zostały przyporządkowane do następujących kategorii:

- cele wdrożenia systemu bezpieczeństwa informacji;
- działania wdrożeniowe;
- działania utrzymaniowe;
- wsparcie najwyższego kierownictwa;
- wsparcie zewnętrznych ekspertów;
- cechy organizacji;

oraz 2 zmienne objaśniane:

- kompleksowość zakresu wdrożenia rachunku kosztów bezpieczeństwa informacji;

- kompleksowość zakresu kalkulacji w rachunku kosztów bezpieczeństwa informacji.

Następnie w podrozdziałach od 5.2 do 5.7 w analogiczny, usystematyzowany sposób przedstawiono i omówiono wyniki estymacji w ramach każdej z sześciu kategorii zmiennych objaśniających. Szczególną wartością dodaną są autorskie wnioski Doktorantki prezentowane w końcowej części każdego z ww. podrozdziałów. Ponadto w podrozdziale 5.8 mgr Małgorzata Kuna dokonała syntezy otrzymanych wyników i przedstawiła je opisowo oraz tabelarycznie w ramach podsumowania swoich badań.

Zakończenie (s. 195-200, łącznie 6 stron), w którym Doktorantka w kolejnych akapitach opisuje najważniejsze wnioski z przeprowadzonych badań. Zakończenie jest bardzo czytelne dzięki wypunktowaniu listy konkretnych wniosków. Ponadto został nakreślony dalszy kierunek badań w podjętym temacie.

Pozostałe elementy pracy doktorskiej (s. 201-232, łącznie 32 strony), na które składają się: bibliografia w ujęciu alfabetycznym; spis aktów prawnych i norm oraz innych źródeł; spis tabel; spis schematów; spis wykresów; streszczenie w języku angielskim; załącznik zawierający kwestionariusz badawczy.

Zasadniczy **układ pracy doktorskiej** obejmujący pięć rozdziałów jest logiczny w swojej sekwencji, sprzyja realizacji założonego celu.

3. Ocena zastosowanego piśmiennictwa w ramach rozprawy doktorskiej

Wykorzystana przez Doktorantkę bibliografia liczy łącznie:

- 166 pozycji literatury polsko i anglojęzycznej;
- 20 regulacji prawnych i norm;
- 27 źródeł internetowych

Zastosowane piśmiennictwo w ramach rozprawy doktorskiej należy uznać za dobrze dobrane, dotyczy problematyki zarządzania, w tym zarządzania bezpieczeństwem, zarządzania informacją, rachunkowości menedżerskiej.

4. Ocena celu rozprawy doktorskiej i przyjętej hipotezy

Mgr Małgorzata Kuna za główny cel rozprawy przyjęła „ustalenie i ocenę powszechności stosowania rachunku kosztów bezpieczeństwa informacji w polskich przedsiębiorstwach oraz określenie uwarunkowań jego kompleksowej implementacji”. W pracy nie wyjaśniono w sposób pełny i jednoznaczny, co należy rozumieć pod pojęciem „kompleksowej implementacji”. Dodatkowo pojęcie „kompleksowości” zostało użyte przy opisie ogólnego

modelu koncepcyjnego (schemat 3.1, s. 84), gdzie na kompleksowość rachunku kosztów bezpieczeństwa informacji składa się: zakres kalkulacji i zakres wdrożenia.

Cel główny był realizowany w ramach następujących pięciu celów szczegółowych:

1. Usystematyzowanie obowiązkowych i fakultatywnych wytycznych w zakresie bezpieczeństwa informacji.
2. Określenie czynników stymulujących i hamujących wdrażanie rozwiązań w zakresie bezpieczeństwa informacji w przedsiębiorstwie.
3. Identyfikacja działań związanych z wdrożeniem i utrzymaniem rozwiązań z zakresu bezpieczeństwa informacji i wynikających z nich kategorii kosztów.
4. Identyfikacja praktyk prowadzenia rachunku kosztów bezpieczeństwa informacji w polskich przedsiębiorstwach.
5. Ustalenie czynników wpływających na kompleksowość rachunku kosztów bezpieczeństwa informacji.

Ponadto Doktorantka sformułowała trzy pytania badawcze:

1. Jakie są główne cele i bariery wdrażania rozwiązań z zakresu bezpieczeństwa informacji?
2. Jakie modele wdrażania i utrzymania systemu bezpieczeństwa informacji stosują przedsiębiorstwa?
3. Jakie rozwiązania w zakresie kalkulacji, planowania, ewidencji, kontroli, analizy i raportowania kosztów bezpieczeństwa informacji stosują przedsiębiorstwa oraz które czynniki mają znaczenie dla zakresu ich wdrożenia?

Cele szczegółowe w pełni umożliwiają osiągnięcie celu głównego. A zaproponowane pytania badawcze są wypadkową ww. celów i wpisują się w trzon założeń badawczych recenzowanej pracy doktorskiej.

Autorka na tle zaobserwowanych prawidłowości mających miejsce w odniesieniu do funkcjonujących rachunków kosztów poddała badaniu analogiczne zależności w kontekście rachunku kosztów bezpieczeństwa informacji i postawiła sześć następujących hipotez:

1. Istnieje zależność pomiędzy celami wdrażania rozwiązań z zakresu bezpieczeństwa informacji a kompleksowością rachunku kosztów w tym obszarze.
2. Istnieje zależność pomiędzy działaniami związanymi z wdrażaniem rozwiązań z zakresu bezpieczeństwa informacji a kompleksowością rachunku kosztów w tym obszarze.

3. Istnieje zależność pomiędzy działaniami związanymi z utrzymaniem rozwiązań z zakresu bezpieczeństwa informacji a kompleksowością rachunku kosztów w tym obszarze.
4. Istnieje zależność pomiędzy kompleksowością rachunku kosztów bezpieczeństwa informacji a zaangażowaniem kierownictwa w tym obszarze.
5. Istnieje zależność pomiędzy kompleksowością rachunku kosztów bezpieczeństwa informacji a eksperckim wsparciem zewnętrznym w tym obszarze.
6. Istnieje zależność pomiędzy kompleksowością rachunku kosztów bezpieczeństwa informacji a cechami organizacji.

Doktorantka powinna dokładniej wyjaśnić, co należy rozumieć pod pojęciem „kompleksowości rachunku kosztów bezpieczeństwa informacji”, szczególnie w kontekście weryfikacji przyjętych hipotez.

5. Ocena zastosowanych metod badawczych

Doktorantka w ramach przyjętej procedury badawczej zastosowała:

- metodę analizy i krytyki piśmiennictwa naukowego i aktów normatywnych;
- badania sondażu diagnostycznego (ankietowanie);
- model logitowy;
- metody wnioskowania.

Dobór metod badawczych należy uznać za właściwy z punktu widzenia podjętej problematyki, założonego celu i przyjętych hipotez. Doktorantka stosunkowo dokładnie opisała swoje założenia metodyczne, wskazując i charakteryzując zastosowane narzędzia badawcze. Za wystarczającą uznaje charakterystykę doboru podmiotów do badań, procedur badawczych. W załączeniu do pracy jest kwestionariusz ankiety. Rezultaty badań, w tym zakres i forma ich prezentacji świadczą o skutecznym zastosowaniu założonych przez mgr Małgorzatę Kuna metod badawczych.

6. Ocena części rozprawy doktorskiej dotyczącej omówienia wyników badań

Wyniki badań przeprowadzone przez Doktorantkę prezentowane są w każdym z pięciu rozdziałów. Mowa tu zarówno o wynikach badań teoretycznych na podstawie analizy piśmiennictwa naukowego, aktów normatywnych jak i badań empirycznych na danych pozyskanych z badań sondażowych.

Widoczna jest stosunkowo duża dojrzałość Doktorantki jako badacza naukowego. Na podstawie omawianych wyników badań przez mgr Małgorzatę Kuna można dostrzec jej cechy

predysponowane do prowadzenia samodzielnej pracy naukowej, a mianowicie:

- skrupulatność, wnikliwość i kompleksowość prezentowania wyników badań empirycznych;
- umiejętność uporządkowania, grupowania, scalania, wyników badań empirycznych w formie opisowej i tabelarycznej;
- umiejętność dostrzegania relacji i związków przyczynowo - skutkowych w ramach uzyskanych wyników;
- przewidywanie potencjalnych zjawisk pożądaných i dysfunkcyjnych na podstawie pozyskanych informacji;
- umiejętność krytycznego spojrzenia na wyniki badań własnych.

Wnioski formułowane przez mgr Małgorzatę Kuna są logiczne i odnoszą się bezpośrednio do badanego zagadnienia (celu szczegółowego lub hipotezy). Na wyróżnienie zasługuje także przemyślana koncepcja prezentacji wyników badań w formie tabelarycznej. Jest ona uporządkowana, jednoznaczna i bardzo czytelna.

7. Ocena praktycznego zastosowania uzyskanych wyników badań

Doktorantka osiągnęła postawiony przed rozprawą cel główny. Moje uwagi krytyczne, często dyskusyjne nie umniejszą wagi otrzymanych wyników. Przeprowadzone przez mgr Małgorzatę Kuna badania literaturowe wraz z badaniami empirycznymi doprowadziły do podania listy najważniejszych wniosków podanych w zakończeniu pracy doktorskiej (s. 195-200).

W odniesieniu do osiągniętych rezultatów badawczych przez Doktorantkę na szczególne wyróżnienie zasługuje jej walor poznawczy. W moim przekonaniu w najbliższym czasie będzie rosła świadomość właścicieli i menedżerów przedsiębiorstw z zakresu bezpieczeństwa informacji i potrzeba włączenia w obszar rachunkowości zarządczej lub controllingu działań opisanych przez mgr Małgorzatę Kuna w ramach kompleksowości rachunku kosztów bezpieczeństwa informacji. W związku z tym zidentyfikowane zależności i inne zjawiska bezpośrednio odnoszące się do rachunku kosztów bezpieczeństwa informacji należy uznać za istotny przyczynek do dalszych badań naukowych jak i swoistych wytycznych dla rozwiązań praktycznych.

8. Formalna strona pracy i inne uwagi

Oceniana rozprawa ma objętość 232 stron z załącznikiem. Została wzbogacona 111 tabelami, trzema schematami i jednym rysunkiem, które stanowią syntetyczną formę prezentacji i interpretacji ważnych zagadnień poruszanych w pracy. Dysertacja w zasadzie napisana jest poprawnym językiem choć nie pozbawiona zbędnych powtórzeń i drobnych usterek stylistycznych.

W ramach przykładowych uwag szczegółowych należy wskazać na:

- nieprawidłowy zapis nazwiska trzeciego z wymienionych autorów w przypisie dolnym nr 176 na s. 58;
- zbędne użycie wyrazu „to” w pierwszym zdaniu drugiego wypunktowania na s. 152.

Uwagi ze strony recenzenta zawarte w recenzji mają na celu pobudzenie Doktorantki do dalszych pogłębionych badań nad ważną materią, której się podjęła. Mają być inspiracją i pewnym głosem w dyskusji naukowej. Nie przesłaniają one dokonań mgr Małgorzaty Kuna w zakresie przeprowadzonych badań. Recenzja, to nie tylko ocena rozprawy doktorskiej. Recenzja ma także walory edukacyjne dla autora dysertacji. Jej lektura powinna przyczynić się do pewnych refleksji nad dotychczasowym warształem i umiejętnościami prowadzenia pracy naukowej celem ich doskonalenia. Mając na uwadze przedstawione spostrzeżenia i oceny dotyczące recenzowanej pracy doktorskiej, formułuję trzy pytania, na które chciałbym uzyskać odpowiedzi w trakcie obrony:

1. Jak Pani interpretuje i czy dostrzega różnice między następującymi terminami: dane, informacja, wiedza, mądrość na tle założeń badawczych poczynionych w rozprawie doktorskiej?
2. Proszę o uszczegółowienie znaczenia (zakresu) „kompleksowości zakresu kalkulacji w rachunku kosztów bezpieczeństwa informacji”, czyli drugiej ze zmiennych objaśnianych.
3. Proszę rozwinąć cytowaną w rozprawie opinię L. Korzeniowskiego, że: *„przez bezpieczeństwo informacyjne podmiotu (człowieka lub organizacji) należy rozumieć możliwość pozyskania dobrej jakości informacji...”*. Jak ten aspekt uwzględniła Pani w swojej koncepcji rachunku kosztów bezpieczeństwa informacji?

9. Konkluzja

W moim przekonaniu recenzowana rozprawa doktorska mgr Małgorzaty Kuna spełnia wymagania określone w ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2017, poz. 1789). Doktorantka na gruncie badań teoretycznych i przeprowadzonych badań empirycznych rozwiązała problem naukowy w sposób oryginalny. Przygotowana rozprawa doktorska stanowi pewien wkład do rozwoju dyscypliny nauki o zarządzaniu i jakości. Mogę stwierdzić, że rozprawa doktorska mgr Małgorzaty Kuna pt. *Rachunek kosztów bezpieczeństwa informacji* prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną Kandydatki w dyscyplinie nauk o zarządzaniu i jakości oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Wnoszę zatem nie tylko o jej przyjęcie i dopuszczenie do publicznej obrony ale także o stosowne wyróżnienie.

Piotr Szurpa

